

NISSI VALLA LOODUS- TÖÖVIHIK

Koostajad:
Mari-Anne Haas, Viivika Laak, Helis Lall,
Liivi Tammemäe, Ingrid Parksepp
Joonistused ja väljanägemine:
Ott Pilipenko
Fotod:
Mari-Anne Haas, Marje Suharov, internet
Välja andja:
MTÜ Ellamaa Loodusselts
Trükk:
Major Trükiagentuur OÜ
Töövihikute väljaandmist toetab
Keskkonnainvesteeringute Keskus

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KUVKAGR
 I L H B N M R
 V A R Ä S J U
 J I M A I L
 P S U E I
 T H M A T
 D M D S A
 A U A H A
 S U P Ü K V
 V R E H E M Ä
 A L Ü K U R I
 U T E H E L Ä
 G U N N I S S
 D G G A H A V
 M U N A L A S

TURBA
 RIISIPERE
 ÜRJASTE
 JAANIKA
 LEPASTE
 ODULEMMA
 SIIMIKA
 MUSTU
 VILUMÄE

NISSI VALLAMAJA
 NISSI APTEEK
 TURBA
 POSTKÕNTOOL
 NISSI PÕHIKOL
 RIISIPERE
 RAUDRIIEPANE

1
 1
 Leia tähesegadikust meie
 valla külad ja asulad

1
 2
 Opime tundma erilisi ehitisi oma kodupaigas.
 Uhenda pilt õige nimetusega.

ÜPOAAAAS
IDEURLKT
UIDEMIIN
SESPVDNU
ETIIAAR
MKUNPMAN
MITOBEIE
MKKFPVRI
RAEAUIOI
EALKILHI
VTBLBUND
VAKAEMPH
IDOKTÄUK
BIVVUEBK
KMEPNPY

NISSI

MADILA

KIVITAMMI

AUDE

REHEMÄE

TABARA

VIRUKÜLA

ELLAMAA
LEHETU

MUNALASKME
NURME

SAIDAFARMI
KONTORIHOOONE

TURBA
RAUDTEEJAAM

TURBA KOOL

NURME MÕISA
PEAVARAV

2
1

Margi Nissi valda halduskaardile külad ja asulad.
Kaardi leiad tagakaanelt.

2
2

Mis võiks olla sinu koduasula ajalooline sümbol? Joonista see Zho-Gure kaelas rippuvale medaljonile.

2
3

Mille sa valiksid oma koduasula looduslikuks sümboliks? Näiteks Siimika kadakas, Kivi-tammi tammed, Aude mänd vm

Mis on meie valla vanim küla? Seda on võimatu kindlaks teha, sest muistsete asulate kohta puuduvad kirjalikud märkmed ja muud tõendid on kaudsed. Meie valla külates on palju muinsusobjektide, nende kohta leiad infot <http://register.mulnas.ee>

Vanimad kirjalikud üles-tähendused Harju- ja Virumaa külade kohta on aastast 1241 „Taani hindamisraamatus“ (lad. „Liber Censur Daniae“). Külanimede kirjapilt erineb

tänapäevasest, kuna 13. sajandil puudus eesti kirjakeel ja mungad kirjutasid nimesid saksa keele reeglite alusel.

2
5

Mis külad on „Taani hindamisraamatusse“ kantud?

2
4

Uuri välja, mis külates asuvad:

Muistne linnus

Muistne asulakoht

Kivikalmed

Kultusekivid

Ohvrialikas

Hiiemägi ja ohverdamispaik

Nysso
Nissae

Uiraekilae

Normius
Gut NürmsYrias
IrgasteMatti
Machielae

Uilimaek

Wahantaa

2
6

Koosta oma koduküla kroonika.

1. Kogu andmeid oma küla ajaloo kohta.
2. Kirjuta üles kõige olulisemad sündmused.
3. Kasuta sümboleid ja kujunda oma kroonika.
4. Tutvusta kroonikat kaaslastele.

- 3 Vaatle kooliümbruses kasvavaid lehtpuid. Milliseid märkad ja tunned?
1 Arutlege.

- 3 Varvi nende puude lehed, mida tunned.
2 Kirjuta iga värvitud lehe juurde, millise puu leht see on.

- 3 Võrdle mändi ja kuuske. Milliseid sarnasusi ja erinevusi märkad?
3 Arutlege.

- 3 Mis puu okkaga kumbki sipelgas möökleb? Mõõda ja võrdle. Kirjuta juurde nimi ja ühenda see puuga.

- 3 Otsi saetud puu känd.
5 Millisele puule see kuulub?
5 Arutlege.

- 3 Loetle aastaringe.
6 Kui vana on leitud puu?

- 3 Kas Sinu kooliümbruses kasvab **jugapuu**?
7 Mida tead sellest puust?

- 3 Joonista vihikusse see jugapuu osa, mis on **mürgine**.
8

4 Loomadel on mõnus kokkusaamisõhtu inimeste juures hoovis. Kes elavad neist loomadest inimese juures?

4 KES ON KOERA SARNANE?

1 KELLEL ON PIKAD KÕRVAD?

7 KES ON KÄBI-KUNINGAS?

3 KELLEL ON SUURED SARVED?

5 KES ANNAB PIIMA?

4 Loe, millest loomad üksteisega räägivad ja lahenda rist sõna.

5 Värv
1 ära õige sõna.

Saidafarm asub **Elamaa Lehetu Tabara** külas. Saidafarmis kasvatatakse **lihakarja teravilja piimakarja**. Saidafarm on **mahefarm mahefarm mehefarm**. Mahefarmis ei kasutata mürkkemikaale ja mineraalväetist. Loomad saavad viibida palju väljas ja süüa puhast ja looduslikku rohtu. Piim on **oluline mitteoluline** toiduaine. Piima kättesaamiseks tuleb looma **slitada lüpssta pigistada**. Tänapäeval lüpsatakse lehmi **lüpsimasinaga voimasinaga**. Lehma laps on **lammas vasikas porsas**. Isasloom on **pull jäär täkk**.

Kui mahepiim pannakse pakendisse või tehakse sellest muid piimatootsmeid, pannakse toodetele eriline märk või kirjad. Nii saab teada, kus, kuidas ja kelle poolt need tooted valmistati.

2 KES VALVAB MAJA?

4 Uuri, kes kasvatab Nissi Vallas lambaid, lehmi, sigu, küülikuid. Külasta peret ja täida tabel.

Varvi pilt loomast, keda külastasid

Nimi

Mitu

Loom

Miks kasvatakse

Huvitavat uut

Loom

Mitu

8 KES ANNAB VILLA?

MIS VÄRVI ON KODUSIGA?

6

5 Mine Saidafarmi kodulehele ja otsi üles tooted ning kirjuta, mis tooteid Saidafarm valmistab. Tuleta meelede, mis oli Sinu lemmiktoode õppekäigul, põhjenda!

saidafarm.ee

5
3

Kirjuta lehma kehaosad õigetesse kohtadesse! Vali mõni kehaosa ja põhjenda, milleks loomal seda vaja on.

PEA

SARVED

SILMAD

SUU

KAEL

KÕRVAD

JALAD

SABA

UDAR

KERE

KÕHT

NISA

SÕRAD

Me elame

vallas.

Meie valla vapil on kujutatud

Nissi valla lipp on

6

2

2 Tema ulesanne on

6

3

Millega tegeleb vallavalitsus?

6

5

6 Vallavalitsuses töötab mitmeid ametnikke. Nimeta neid, lisa juurde, millega nad tegelevad.

6

8

6 Kirjuta jutuke oma koduvallast. Abiks võid kasutada töölehte. Ära unusta, et jutt koosneb sissejuhatusest, põhiosast ja lõpetusest.

6

1

Mis on Sinu koduvallas
hästi ja mis halvasti?

6

4

Nissi vallas kuulub **volikogusse** liiget.
Kirjuta nende nimed. Volikogu
esimehele tõmba ring ümber.

Millega tegeleb volikogu?

6

6

Õppekäik vallamajja!
Kirjuta enne minemist, mida tahad teada
saada vallavanemalt, ametnikelt ja teistelt.

6

7

Mida uut said teada pärast
õppekäiku vallamajja?

1. Eesti ainuke päris õige kureliik
2. Samblaliik, millest tekib turvas
3. Kuremari
4. Kase nimekaim
5. Jalutu pruuni värvi sisalik
6. MürGINE madu

7. Lillade õitega puhmas rabas
8. Hallivatimees
9. Palukas
10. Kaitsealune röövlind
11. Harakasarnane väiksem lind
12. Lihasedajataim

7. Leia rabas elavad linnud, imetajad, putukad, roomajad ja kahepaiksed ning marga nad eraldi sümbolitega.
- 2

RÄSTIK	
RABAKONN	
SOOKURG	
KIIL	
PARM	
RABAPISTRIK	
NASTIK	
VALGEJÄNES	
METSIS	
VALGE-TOONEKURG	
METSSIGA	
MÄGER	
METSKITS	
HUNT	
HOBUNE	
KIHULANE	
KALJUKOTKAS	
ARUSISALIK	
KIIVITAJA	
VASKUSS	
HALLÕGUA	

TUVI	
RABAPÜÜ	
SÄÄSK	
TEDER	
PÕDER	
REBANE	
KÜHMNOKK-LUIK	
KÜÜLIK	
MUST-TOONEKURG	
PÕLDHIIR	
KODUSIGA	
SINIKAELPART	

legend

LINNUD	
IMETAJAD	
PUTUKAD	
ROOMAJAD	
KAHEPAIKSED	

7
3

Rabas ei ela 8 looma, värvi nende nimed.

MUST

6
pesitsevad
rabades,
roostikes ja
õõtsikutel

13
otsivad toitu
põldudel,
soodest ja
niitudelt

4
teevad pesa
metsa puu-
võra keskele
tugevale
oksale

16
on ise ohuks
niitudel
pesitsevate
lindude
poegadele

8
1
Arutle, kuidas
sellised tegevused
aitavad musta toone-
kurge kaitsta.

Iga musta toonekure
pesa ümber moodus-
tatakse 250 meetrine
kaitsevöönd.

Lindude pereelu jälgimiseks on paigutatud veebikaamerad.

Linnud rõngastatakse.

Linnud varus-
tatakse GPS
saatjaga.

18
suhtlevad
omavahel
haalitsuste ja
tantsu abil

8
2
Leia lindudele
sobivad kirjeldused. Märgi
need viirutatud aladele

17
talvitub
Aafrikas

15
suhtlevad
omavahel
nokaklõbina
abil

8
pojad
järgnevad
vanematele
kohe peale
koorustumist

3
teevad
pesa posti
või korstna
otsa

17
poegadele on
suurimaks
ohuks mets-
nugised

14
otsivad toitu
metsaojade
veest

9
munevad 3-5
muna, üles
kasvatavad
2-3 poega

10
tibud saavad
lennuvõimeliseks
luuli lõpus ja
augustis

1
elavad
inimestest
eemal

12
käivad põldu-
del taimi ja
teri söömas

SOOKURGE

5
pesa on suur
taimkuhil
maapinnal

7
tibud on peale
koorustumist
abitud ja
püsivad pesas

19
söövad konni,
hiiri, sisalikke
ja roomajaid

2
elavad
inimeste
läheduses

Kui oled sügisei näinud kurgede kolmnurkseid ahelaid taeval all ja kuulnud nukrat turluututamist, siis tea, et see oli sookurgede (*grus grus*) ehk hallkurgede hävastijätt. Sookured ei ole mitte ainult musikaalsed, vaid ka tantsivad kenasti. Sookurgede järgi on ennustatud, neile on loitsitud, kuid neid on ka kütitud. Viimastel aastakümnetel on lõpetatud massiline põldude mürgitamine ja sookured on väljasuremisohust pääsenud. Must ja valge toonekurg on välimuselt sarnased, kuid käitumiselt väga erinevad. Vanarahvas on musta toonekurge (*ciconia nigra*) pidanud surmuteriigi saadikuks ja pühaks linnuks, tema nägemist peljati. Valge toonekurg (*ciconia ciconia*) on Eestis pesitsenud poolteist sajandit ja seega pärinevad kure titejutud saksa rahvaluulest.

